

"DE REGELS MOETEN SOEPELER"
 =====
 Leo Van Broeck van het architectuurbureau Bogdan & Van Broeck is sinds begin september de nieuwe Vlaams Bouwmeester. A+ peilt naar zijn beleid voor de komende vier jaar, en dan in het bijzonder naar zijn kijk op wat de productieve stad kan zijn.

Vooreerst gefeliciteerd met uw kersverse Bouwmeesterschap! Uw beleidsvisie wordt de komende maanden geconfronteerd met de praktijk. Maakt het stimuleren van productiviteit in de stad deel uit van uw beleid?

VAN BROECK We hebben decennialang de industrie uit de stad verbannen. Nu stellen we vast dat een gezonde en evenwichtige mix van functies een belangrijke voorwaarde is voor een goed werkende stedelijke samenhang. De maakindustrie heeft vast en zeker een plaats in de stad en kan een positieve impact hebben, zowel op stedenbouwkundig als op ecologisch niveau. Door wonen en werken opnieuw te vermengen, verklein je je voetafdruk, reduceer je de behoefte aan mobiliteit en krijg je meer kringlooeconomie. Als je lokaal produceert, lokaal verkoopt, als je *urban farming* mogelijk maakt en pakweg je fietsen niet meer uit Taiwan hoeven te komen, is je ecologische voetafdruk een stuk kleiner. Maar mee evolueren is ook een uitdaging voor de regelgeving.

Hoe bedoelt u?

VAN BROECK We hebben in België een traditie van zowel BPA's als RUP's, instrumenten die de bestemming van een pand of een zone vastleggen. Wat we dringend nodig hebben, is het recht om *bestemmingsloze* gebouwen te maken. In Nederland bestaat dat al. Als je vandaag in een kantoorgebouw een verdieping wilt omvormen tot crèche, of indoorcamping of fietsatelier, dan moet je voor die bestemmingswijziging telkens een bouwaanvraag indienen. Die procedures zijn niet enkel tijdrovend en complex, maar geven ook telkens de mogelijkheid om bezwaar in te dienen. Toch hebben we, zeker voor de integratie van de maakindustrie, *verzamelgebouwen* nodig, waarin meerdere programma's op een flexibele manier kunnen plaatsvinden. Een bestemmingsloze zone kan hierop een antwoord bieden.

Dit is geen open deur voor om het eender wat. We willen geen petrochemie in de binnenstad. Een bestemmingsloos

gebouw kan een aantal bestemmingen uitsluiten, of een waaier aan bestemmingen aanbieden. De maakindustrie zal in deze geglobaliseerde samenleving zo snel evolueren dat onze klassieke instrumenten, mochten we ze al aangepast hebben, niet meer kunnen volgen. De regelgeving moet niet alleen flexibeler, maar ook minder juridisch defensief worden en minder controle uitoefenen. We moeten evolueren van een verbodsregelgeving naar een stimulerende regelgeving die nieuwe realisaties en experimenten mogelijk maakt. Daarom moeten we het instrumentarium fundamenteel in vraag stellen en een stuk van de rechtszekerheid die hieraan verbonden is, loslaten.

Dat betekent dat u een van de fundamentele van de stedenbouwkundige wetgeving in vraag stelt. Welke strategie wilt u hiervoor toepassen?

VAN BROECK Als bouwmeester wil ik fundamentele veranderingen op gang trekken. Dat gaat natuurlijk niet in één keer. Ik wil eerst de urgentie degelijk onderbouwen. Daarna wil ik allianties zoeken en een draagvlak creëren. Zo kunnen we zaken bedenken en initiëren en daarna laten uitvoeren door mensen of diensten die er zelf achter staan.

Waar wilt u maakindustrie in de stad introduceren?

VAN BROECK De maakindustrie is niet alleen een opportuniteit om het ruimtelijk model en de mobiliteitsbehoeften te herschikken of de kringlooeconomie aan te zwengelen, het is ook een kans om herbestemming en renovatie van panden in gang te zetten. Leegstand en herbestemming van uitgeleefde gebouwen kunnen zo een katalysator vormen voor de (her)introduktie van de maakindustrie.

Je kunt uiteraard ook beginnen met het opvullen van de hiaten in de stad, de zogeheten *urban voids*. Maar een stad zoals Brussel beschikt al over veel industriële panden. Een goed beleid zorgt ervoor dat die niet louter tot lofts of shoppingcenters worden omgebouwd, maar ook een deel van hun industrieel programma kunnen behouden. Ook hier is monofunctionaliteit uit den boze. Je kunt de maakindustrie alleen naar de stad brengen als mensen er ook graag willen werken. Daarvoor moet de stedenbouwkundige balans van wonen, werken, ontspanning en publieke ruimte in evenwicht zijn.

Masui © Bas Bogaerts

Aan welke industriële programma's denkt u dan?

VAN BROECK Het spreekt voor zich dat er voor bepaalde industrieën geen plaats is in de stad. Bedrijven die te veel lawaai- of geurhinder genereren of die qua schaal niet aangepast zijn. Maar kleinschalige programma's, zoals een fietsenmaker of een naaiatelier, zijn meer gebaat bij een stedelijke omgeving. Transportkosten en CO²-taxen blijven stijgen, waardoor het minder loont om de productie van sommige goederen te delocaliseren naar lageloonlanden. Maakindustrie naar de stad brengen kan een mogelijkheid zijn om de globalisering van arbeid te omzeilen. Maar dat kun je niet puur op Vlaams niveau bekijken, je hebt het wereldwijde economische plaatje nodig.

Maakindustrie in de stad lijkt logisch, maar een groot deel van Vlaanderen is suburbaan gebied. Hoe ziet u maakindustrie daar?

VAN BROECK Ik zie geen maakindustrie in het verkavelde Vlaanderen. De maakindustrie is op haar plaats in de stad, of in rurale dorpskernen waar ze verbonden is aan de verwerking van landbouwproducten. We moeten de maakindustrie gebruiken als een magneet, als een instrument om

de kern te versterken. Zo krijg je meer stad, meer dorp en meer platteland.

Vlaanderen is gefragmenteerd. Door het grote aantal verkavelingen is het platteland bijna volledig verdwenen. Op lange termijn kun je door een systeem van grondruil en de herschikking van grondwaarde, verouderde verkavelingen teruggeven aan het platteland. Het is vaak duurder om een uitgewoonde villa uit de jaren 1970 te saneren, dan om te investeren in nieuwbouw. Het komt er dan op aan die woning elders te realiseren, in een kern. Ruimte Vlaanderen is nu al volop bezig om hiervoor instrumenten te ontwikkelen.

Wat zet u eerst op de agenda?

VAN BROECK Eerst en vooral wil ik de regelgeving in vraag stellen, alternatieven voorstellen en die testen. We hebben nood aan inzichtelijke regelgeving die flexibel blijft: in de zin dat je regelgeving kunt aanpassen als uit de praktijk blijkt dat het noodzakelijk is, maar ook in de zin dat die regelgeving een flexibele invulling toelaat.

Ten tweede wil ik de kansen die zich nu al aanbieden, mee aangrijpen. Als een complexe vraag rond maakindustrie zich aandient, moet je daarmee bij de

gemeentelijke administratie terechtkunnen. Grotere steden hebben daar de slagkracht voor, die wil ik verder ondersteunen. Kleinere gemeenten kunnen die vragen niet zomaar zelf beantwoorden. Daarom zouden we, bijvoorbeeld in samenwerking met intercommunales, een soort van taskforce kunnen oprichten, een centraal loket waar bottom-up en top-down elkaar kunnen ontmoeten. Ook in het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen wordt aan zo'n partnerschap tussen overheid en lokale besturen gedacht.

Lisa De Visscher

EERHERSTEL VAN HET AMBACHT

=====

In zijn *essay Vlaanderen 2055* pleit VUB-docent internationale politiek Jonathan Holslag onomwonden voor een herindustrialisering op menselijke schaal. Die is volgens hem nodig om onze welvaart te bestendigen, maar ook om ons welzijn te verhogen.

“Mensen zijn niet alleen bezorgd over hun inkomen, ze zijn ook op zoek naar samenhangigheid en betekenis in hun leven”, zegt Jonathan Holslag. “Het stimuleren van de maakindustrie kan hier een antwoord op bieden. Het maken van tastbare dingen, die je dan ook nog lokaal kunt verkopen, kan een grote bron van tevredenheid en fierheid zijn. Uit onderzoek blijkt dat veel werknemers in kantoorloze ruimtes weinig plezier halen uit hun job. We hebben de breindodende arbeid in de fabriek vervangen door breindodende arbeid in routine-diensten. Dat gaat ten koste van veel sociaal kapitaal.”

Is het wel realistisch om dingen te gaan maken die we erg goedkoop kunnen importeren?

HOLSLAG We moeten onze economie eerlijker maken. Laat producenten opdraaien voor de externe kosten die ze veroorzaken. We kunnen bijvoorbeeld 400 euro heffen op elke container die hier binnenkomt om de milieukost te dekken. Zo maak je vervuilende logistieke ketens minder concurrentieel en creëer je meer ruimte voor lokale producenten. Als die dan ook nog eens ter plekke verkopen, kunnen zij kosten voor transport en verkoop tot een minimum beperken en meer overhouden. Wie kwaliteitsjeans maakt in zijn eigen gebouw en die daar ook te koop aanbiedt, hoeft dan maar vijf broeken per dag te maken om levensvatbaar te zijn. Het gaat ergens om eerherstel van de ambachten, maar dan met de technologie en wereldwijde uitwisseling van knowhow die mogelijk is in de 21ste eeuw.

Hoe kunnen we die economische omslag maken?

HOLSLAG De sleutel ligt bij de consument. Wie spotgoedkope kledij koopt in dumpwinkels zoals Primark, moet beseffen dat hij of zij onze economie verder in de verkeerde richting duwt en voor enorme milieuschade zorgt. Het massaal importeren van goederen zorgt voor een kaalslag van grondstoffen en een grote uitstoot van schadelijke stoffen, die dan weer de